Akademie výtvarných umění v Praze

Studijní program Výtvarná umění

Ateliér Intermédia 1

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ZKÁZA NENÍ TRIUMFEM
DESTRUCTION IS NOT TRIUMPH

Vypracoval/a: Ing. arch. Karolína Vojáčková

Vedoucí diplomové práce: doc. MgA. Milena Dopitová

Oponent/ka diplomové práce: Mgr. Piotr Sikora

Akademický rok 2021/2022

* Všechny uvedené pojmy, jako jsou např. diplomant, pedagog, oponent ad., označují dále v textu jak muže, tak i ženu.

1.Téma

Nacházíme se v komplikované době. Zatímco technologický pokrok stále svěže plyne dál, jiné částí naší kultury se nám téměř rozpadají pod rukama. Díky toxickému mixu našich zájmů a aktivit předchozích dekád se dnes potýkáme nejen s rozpadem tradičních hodnot ve společnosti, které po staletí formovaly naši společnost, ale i životního prostředí, které se stalo přímým odrazem našeho hospodaření s naší planetou. Obrazy, které každý den vídáme jsou nám povědomé, což vytváří iluzi a dojem stability celého systému, ale reálně jsme spíše svědky pomalého rozpadání a přetváření, kterou si nechceme připustit. Nejistota se stala synonymem současného stavu. Svět začíná nabývat podoby určité ruiny, která se však již dávno odklonila od symbolu zříceniny z dob romantismu a začíná se nově formovat a žít svým vlastním novým životem. Tyto nové ruiny nastiňují nový prostorový jazyk, ornament naší doby. V této prostorové šifře čteme nové zprávy a poselství, chvílemi čistě, chvílemi skrytě. Ruiny však jsou jen jedním stádiem, a ne nutně tím konečným. Kombinace materiálů a elementů se dál rozvíjí a naznačuje určitý nový řád. Nové myšlenkové i prostorové paralely nám nabízí interpretace a nové momenty pro další směřování.

Práce s tématy, která reflektují sociální, společenská nebo ekologická témata je pro mě signifikantní od začátku studia na Akademii, ne-li před jeho začátkem. Uměleckou praxi jsem vždy chápala jako možnost, jak specifickým jazykem mohu reflektovat aktuální dění, problémy či hrozby. Specifický prostorový jazyk nabízí či otevírá další paralely, kdy na zvolené téma můžeme pohlížet z odlišné perspektivy a nechat se vést naší imaginací. V průběhu zpracovávání diplomové práce se navíc rozhořel válečný konflikt, který zasáhl do života všech, i když různou mírou. Z mého pohledu, téma nejistoty a nestability bude čím dál častější i ve vztahu ke klimatické nouzi a sociálním změnám, které to bude sebou přinášet.

* Všechny uvedené pojmy, jako jsou např. diplomant, pedagog, oponent ad., označují dále v textu jak muže, tak i ženu.

2.Proces

Jako pro studentku intermediálního ateliéru je pro mojí práci běžné, že nejdřív hledám téma a následně zpracovávám jaké medium a forma pro něj budou nejvíc vhodné. Již v minulosti, v projektu Future drop, jsem se věnovala návrhu objektu, který odkazuje ke kašně, kulturnímu artefaktu ve veřejném prostoru, a následně jsem částečným překrytím zeminou nabourávala jeho suverenitu. Objekt se tak blížil archeologickému nálezu či ruině. V několika dalších pracích jsem pro změnu kombinovala materialitu a kontakt tvrdých a měkkých materiálů, například oceli a kůže s kožešinou. Dá se tedy říct, že na některé body své práce navazuji i nyní.

Zimní semestr jsme věnovala především ujasňování svých zájmů, mentální mapě a studiu odborné literatury. To vše mělo za účel nějakým způsobem protřídit a vyjasnit směr, kterým se chci ubírat. Od začátku jsem spěla ke snaze vytvořit prostorovou situaci, která bude připomínat prostředí, kde nacházíme artefakty nějaké kultury, s několika objekty, které dotvoří významovou rovinu. Na počátku jsem uvažovala i o možnosti vytvořit nějaké rituální místo. Paralelně se čtením textů Jussi Parikky a Seana Cubitta, a jejich typu teorie medií, jsem se pohybovala mezi možností materiálního vnímání spojenou s ruinami na jedné straně, a geologickým časem, ekologií a zkoumáním zemského povrchu, krajiny i abstraktní geologii na straně druhé. Zaměřila jsem se i na možnost objektu jako vypravěče. Artefaktu, který kombinuje jazyky naší zkušenosti i odkazů z historie, a přitom nabízí nové interpretace a nebrání imaginaci.

V letním semestru jsem se přiklonila ke studiu teorie ruin a jejich pozice ve výtvarném umění, především textů Briana Dillona. Zároveň jsem začala více zpracovávat téma nejistoty a iluze stability. To vše vykrystalizovalo v konkrétní formy několika objektů, které na tato témata reagují svou tektonikou. Zároveň jsem chtěla pevnou spodní část doplnit kontrastní více tvarovanou horní, čímž mezi oběma vznikne dialog ale zároveň i další kapitola prostorového narativu.

* Všechny uvedené pojmy, jako jsou např. diplomant, pedagog, oponent ad., označují dále v textu jak muže, tak i ženu.

3.Prostředky

Jak jsem již naznačila, v předchozích částech, ústřední motiv instalace jsou objekty, které mají jistý prostorový narativ. Již v minulosti jsem se věnovala transformaci jak formy, tak média a materiálovému kontrastu. Kombinace více materiálů pro mě byla přirozená volba. Spodní část, která působí staticky a monotónně je tvořena z dřevovláknité MDF desky, která nese bílý nátěr. Nejde tedy o vizualitu desky samotné ale její pevnost. Spodek jako základní konstrukce je ze spodu ukotven do čepu, který je přivařen k ocelovému plátu a spolu tvoří stabilní patu každého objektu. Zároveň jsem se již chtěla vyhnout práci s plastem, polystyrenem atd. Horní část objektů jsem vypnula ze syntetické bílé tkaniny, která potřebně pruží, a dokáže kopírovat tvar vypnutím, ale je dodatečně netransparentní a tvoří opět čistý objem. Obě části jsou spojené v jednu, aby došlo k optickému propojení v jeden objekt. Tomuto nakonec velmi čistému řešení předcházely různé materiálové zkoušky, jak s keramikou, tak s kamenem. Celkově jsem se chtěla držet přírodě blízkých materiálů, nebo takových, jejich další použití by nemuselo být příliš komplikované, což u plastových materiálů, které jsou různě slepované a natírané, je velmi složité.

Celá kompozice doplněná o světlo vytváří prostředí. Z toho důvodu jsme si vybrala pro výstavu uzavřený prostor, kde nebudu rušena dalšími uměleckými díly dalších autorů. Vytvářím tím iluzi, scénu, která nám připomíná obrazy vykopávek, nebo postapokalyptické scény z filmů, které nabízejí obrazy zbytků materiální kultury, ale již nevíme, komu patří nebo kdo ji zde zanechal. Celkové čisté monumentální řešení pracuje s odkazem ruin, které již v romantismu vzbuzovaly emoce i díky svému měřítku vůči pozorovateli.

* Všechny uvedené pojmy, jako jsou např. diplomant, pedagog, oponent ad., označují dále v textu jak muže, tak i ženu.

4.Souvislosti

Teoretický základ mi nejprve tvořily texty Jussiho Parriky a Seana Cubitta, konkrétně Pariikova *Geologie médií*[1]. Jeho přístup nám ukazuje, jak se na svět kolem nás a naše hmotné prostředí, jež si vytváříme, máme dívat skrze primární nerostné zdroje. Parikka sice tento svůj diskurz vztahuje především na nové technologie a na návazné digitální umění, ale z četby jeho knihy si můžeme odnést i hlubší úvahy o geologickém čase a procesech, které s planetou i nerostnými zdroji souvisí. Tím se dostáváme do časového horizontu, který překračuje naši osobní zkušenost a horizont jednotlivého lidského života. Zároveň nás Parikkovy texty učí vnímat vše v provázaném systému, autor nám ukazuje i souvislosti, které nejsou na první pohled patrné, třeba když rozebírá charakteristiku datového „cloudu“, který je v podstatě objekt, hala plná technologií daleko od civilizace v mrazivých končinách, které nabízejí vhodné podmínky pro tyto náročné provozy, jež mimo jiné generují mnoho tepla.

Dalším přínosným textem byla esej Síla věcí od Jane Bennetové uveřejněná ve sborníku *Mysl v terénu – filosofický realismus v 21.století*[2]. Bennetová nás skrze fenomenologii vnímání učí nahlížet na obyčejné materiální předměty, ale i živé či mrtvé organismy mnoha různými pohledy. Ač se například mrtvý potkan na první pohled jeví být zanedbatelným exemplář mrtvého hlodavce, představuje zároveň úspěch traviče potkanů. Právě tato komplexita a schopnost oživovat neživé věci je schopností, která vede k subtilním i dramatickým důsledkům. Zároveň zmiňuje Sullivena, jenž připomíná, že vitální materiality se nikdy nezbavíme, protože dále pokračuje ve svých činnostech, i když je třeba odvržená. Navíc bude navždy propletena s lidskou subjektivitou.

Konečnou fázi mého koncepčního přemýšlení ovlivnil britský spisovatel a filozof Brian Dillon[3]. Dillon ve svém textu o pozici ruin v dějinných výtvarného umění popisuje, jak se ruina stala motivem a jak se proměňoval pohled na ni v různých staletích. V 18. století ruina reprezentuje jak rozpad životního prostředí, tak rozpad lidské kultury. Dá se říct, že aktuální situace je podobná. Poukazuje i na to, že zkáza není triumfem přírody nad lidskými výtvory, ale přechodovou fází, křehkou rovnováhou mezi vytrvalostí a rozkladem. Právě v jeho textu jsem našla nejvíc paralel, které provázely moje uvažování.

* Všechny uvedené pojmy, jako jsou např. diplomant, pedagog, oponent ad., označují dále v textu jak muže, tak i ženu.

1- Jussi Parrika, Geologie médií, Nakladatelství Karolinum 2020 (první vydání University of Minnesota Press 2015)
2- Lukáš Likavčan, Václav Jánoščík, Jiří Ružička (eds.), Mysl v terénu, Filosofický realismus v 21.století, VVP AVU 2017
3- Brian Dillon, Fragments from a History of Ruins, Picking through the wreckage, 2005, cabinetmagazine.org

* Všechny uvedené pojmy, jako jsou např. diplomant, pedagog, oponent ad., označují dále v textu jak muže, tak i ženu.

4.Reflexe

Co se týče práce s tématem ruin, vybrala jsem si cestu autorského novotvaru, který se snaží toto téma reflektovat na rozdíl od přístupů, které se blíží dokumentaci nebo ohledávání nějakého konkrétního místa. Mně šlo spíše o celkové obecné zachycení, než zaměření na nějakou konkrétní lokalitu nebo historický artefakt. I když se tyto subtilní umělecké praktiky začínají těšit velké oblibě, já volím přístup, kdy konečné slovo má nová autorská forma. I z tohoto důvodu jsem pak opustila práci s kamenem, která by se pro téma ruin hodila. I když mám své myšlení podpořeno mnoha teoretickými zdroji, celkové hledání formy byla kombinace analytické i intuitivní práce. Intuitivní přístup vždy zkoumá vliv na lidskou imaginaci a citlivost, analytický pak záměr ověřuje konstrukčním přístupem. I když intuitivní práce bývá často chůze po tenkém ledu, myslím, že mi pomohla dojít k celkem uspokojivému výsledku. Je možné, že kdybych se tématem ruin zabývala od začátku práce více, výsledek by vypadal odlišně, ale svou roli sehrála i změna konzultanta z KTDU AVU. Oba pedagogové měli pro mou práci velký přínos, ale každý z jiné oblasti dějin umění a filozofie. Velké díky pak patří vedoucí práce Mileně Dopitové, která mi pomohla udržet na uzdě konečnou formu, neboť já jsem zápolila s přemírou předobrazů a informací, a chvílemi jsem se ocitala ve zamlžené slepé uličce, z níž jsem hledala složitě cestu ven.

* Všechny uvedené pojmy, jako jsou např. diplomant, pedagog, oponent ad., označují dále v textu jak muže, tak i ženu.